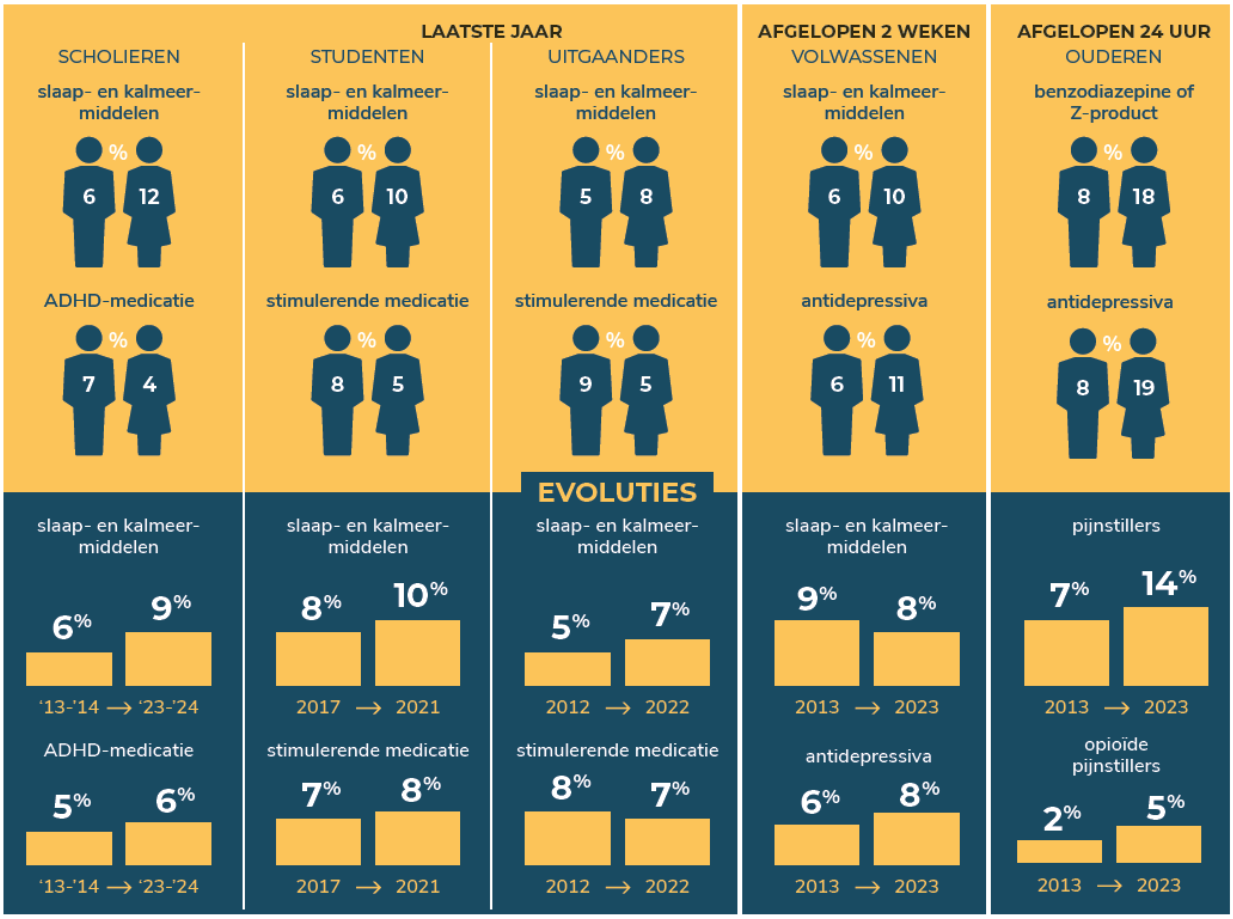
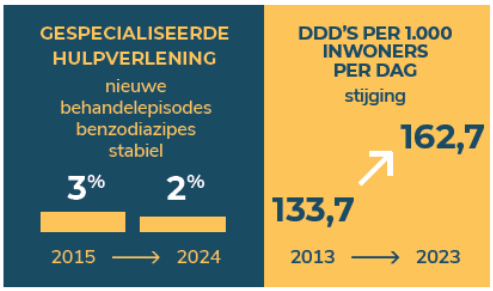
KERNCIJFERS PSYCHOACTIEVE MEDICATIE

© update december 2025

GEBRUIK PSYCHOACTIEVE MEDICATIE SUBGROEPEN

HULPVRAAG

VOORSCHRIFTEN

DEFINITIES

Psychoactieve medicatie: medicatie met hoofdwerking ter hoogte van het centrale zenuwstelsel en die vooral psychische functies beïnvloeden (zoals denken, voelen, gedrag). Bij regelmatig gebruik is er een risico op afhankelijkheid

Analgetica of pijnstillers: worden gebruikt voor de symptomatische behandeling van pijn. Farmacologisch worden opioïde en niet-opioïde pijnstillers onderscheiden

Psycholeptica: medicatie die bepaalde geestelijke functies onderdrukt. Daarbinnen worden antipsychotica (neuroleptica), angstwerende of kalmerende middelen (anxiolytica) en slaap- en kalmeringsmiddelen (hypnotica en sedativa) onderscheiden

Psychoanaleptica: medicatie met een opwekkende, stimulerende werking op de psyche. Daaronder vallen antidepressiva en psychostimulantia

Niet-medisch gebruik: het gebruik van medicatie zonder voorschrift of op manieren die niet door de voorschrijver bedoeld zijn, bv. gebruik in grote hoeveelheden, gebruik voor andere doeleinden dan voorgeschreven, ...

Doorsnee Dag Dosis (DDD): geeft de hoeveelheid werkzame stof aan die een volwassene met een lichaamsgewicht van 70 kg gemiddeld per dag krijgt wanneer het geneesmiddel voor de hoofdindicatie is voorgeschreven

Inhoudstafel

Inhoudstafel 2
Gebruik psychoactieve medicatie bij volwassenen 3
Socio-economische verschillen in gebruik psychoactieve medicatie 4
Gebruik psychoactieve medicatie bij werknemers 5
Gebruik psychoactieve medicatie bij ouderen 5
Gebruik psychoactieve medicatie in secundair onderwijs 6
Gebruik psychoactieve medicatie in hoger onderwijs 6
Gebruik psychoactieve medicatie bij jongvolwassenen 7
Gebruik psychoactieve medicatie in uitgaansleven 7
Gebruik psychoactieve medicatie bij mensen die illegale drugs gebruiken 8
Gebruik psychoactieve medicatie bij patiënten 8
Voorschriften 8
Sterfte en suïcide (Algemene bevolking, Vlaanderen) 10
Hulpvraag 10
Verkeer 12
Uitgaven aan medicatie 12

Gebruik psychoactieve medicatie bij volwassenen (18+ jaar, Vlaanderen, België)

Recent gebruik psychoactieve medicatie (laatste twee weken)

Sciensano, Gezondheidsenquête 2023-2024, Vlaanderen

- In 2023 gebruikte 12% van de volwassenen van 18-64 jaar in de twee weken voor de bevraging een psychoactief geneesmiddel. In 2018 was dit eveneens 12% en tien jaar eerder in 2013 ging het om 11%.
- 8% gebruikte slaap- of kalmeringsmiddelen en 8% gebruikte antidepressiva. In vergelijking met 2018 waren deze percentages respectievelijk 8% en 6%. Tien jaar eerder, in 2013 ging het respectievelijk om 9% en 6%.
- Meer vrouwen (16%) dan mannen (9%) gebruikten de laatste twee weken een psychoactief geneesmiddel. 10% van de vrouwen en 6% van de mannen gebruikte een slaap- of kalmeringsmiddel. 11% van de vrouwen en 6% van de mannen gebruikte antidepressiva.
- Het gebruik van psychoactieve geneesmiddelen nam toe met de leeftijd: van 8% bij de 18-24-jarigen tot 16% bij de volwassenen van 55-64 jaar. Het gebruik van slaap- of kalmeringsmiddelen bedroeg 6% bij de 18-24-jarigen en 12% bij de volwassenen van 55-64 jaar. Het gebruik van antidepressiva bedroeg 5% bij de 18-24-jarigen en 10% bij de 55-64-jarigen.

Sciensano, BELHEALTH-survey 2023, België

- 14% van personen van 18 jaar en ouder die deelnamen aan het Belhealth-onderzoek gebruikte in 2023 in de afgelopen twee weken voor de bevraging slaap- of kalmeermiddelen, 15% nam antidepressiva.
- Het gebruik van slaap- of kalmeermiddelen kwam vooral voor bij 65-plussers (19%), gebruik van antidepressiva kwam het meest voor bij mensen van 50-64 jaar (20%).

Huidig gebruik psychoactieve medicatie (laatste 24 uur)

Sciensano, Gezondheidsenquête 2023-2024, Vlaanderen

- In 2023 had in het Vlaams gewest 9% van de bevolking van 18-64 jaar in de afgelopen 24 uur een pijnstiller[1] gebruikt. Tegenover tien jaar eerder in 2013 (5%) was dat een stijging. In 2018 ging het om 7%. Dubbel zoveel vrouwen dan mannen gebruikten een pijnstiller (12% tegenover 6%).
- Kijken we specifiek naar opioïde pijnstillers, dan nam 2% in 2023 de afgelopen 24 uur een opioïde pijnstiller. In 2018 en in 2013 ging het eveneens om 2%. Tussen vrouwen en mannen was er geen verschil in gebruik van opioïde pijnstillers.
- 3% gebruikte de afgelopen 24 uur slaap- of kalmeringsmiddelen namelijk een benzodiazepine of Z-product[2]. In 2018 was dat eveneens 3% en tien jaar eerder in 2013 ging het om 4%. Tussen vrouwen en mannen was er geen significant verschil in gebruik van benzodiazepines of Z-producten.
- 8% gebruikte in 2023 de afgelopen 24 uur antidepressiva. Tegenover tien jaar eerder in 2013 (5%) was dat een stijging. In 2018 ging het om 6%. Meer vrouwen dan mannen gebruikten antidepressiva (11% versus 5%).
- Het gebruik van pijnstillers en van opioïde pijnstillers in de afgelopen 24 uur verschilde niet volgens leeftijdsgroepen. Het gebruik van een benzodiazepine of Z-product was hoger bij 55-64-jarigen (6%)

[1] Het gaat hier over alle pijnstillers (ATC N02).
[2] Het gaat hier over benzodiazepine en Z-producten met (één van) deze codes: ATC N05BA-N05CD-N03AE01-N05CF.

dan bij personen van 44 jaar of jonger. Gebruik van antidepressiva was significant hoger bij 55-64-jarigen (11%) dan bij 25-34-jarigen (4%).

Internationale vergelijking

INCB, Psychotropic Substances, Assessments of Annual Medical and Scientific Requirements for substances. Statistics for 2023

- Europa is de regio waar het meeste benzodiazepines worden gebruikt. België stond in 2021 op de vierde plaats in de wereld voor de consumptie van benzodiazepines uitgedrukt in S-DDD[3] per 1.000 inwoners per dag met 77 S-DDDpt. De hoogste plaats was voor Bosnië-Herzegovina (200 S-DDDpt), gevolgd door Portugal (96 S-DDDpt) en Spanje (96 S-DDDpt).
- Wat betreft het gebruik van Zolpidem (z-drugs) kwam België op de tweede plaats (met 15,1 S-DDDpt) na Tsjechië (15,8 S-DDDpt). De gemiddelde consumptie van zolpidem in de 58 landen die daarvoor data aanleverden bedroeg 6,1 S-DDDpt.
- In 2023 werd in Portugal met 34,8 S-DDD de hoogste lorazepamconsumptie gemeten, gevolgd door Spanje (26,9 S-DDD), Montenegro (14,1 S-DDD), België (12,9 S-DDD) en Malta (11,9 S-DDD).
- In Europa is een aanzienlijke toename van opioïde pijnstillers in de afgelopen 20 jaar: de consumptie van opioïde pijnstillers steeg van 73.944 S-DDD per miljoen inwoners in 2002 tot 221.959 S-DDDpm in 2021. West-Europa was goed voor het grootste deel van het verbruik in 2021 (212.696 S-DDDpm, of 95% van het totaal). Oostenrijk, België, Duitsland, Gibraltar, IJsland, Spanje, Nederland (Koninkrijk der Nederlanden) en Zwitserland meldden allemaal een verbruik van meer dan 10.000 S-DDDpm.
- Van de verschillende opioïden werd fentanyl het meest gebruikt in 2021 (156.159 S-DDDpm), gevolgd door oxycodon (26.478 S-DDDpm) en morfine (21.372 S-DDDpm).
- Binnen Europa ligt het gebruik van methylfenidaat (stimulerende medicatie) in 2022 het hoogst in Ijsland (29,5 S-DDDpt). Andere EU-landen volgen op ruime afstand, bv. Denemarken (10,6 S-DDDpt), Zweden (9,0 S-DDDpt), Nederland (8,3 S-DDDpt), Spanje (3,9 S-DDDpt) en België (3,6 S-DDDpt).

Socio-economische verschillen in gebruik psychoactieve medicatie

(18-64 jaar, Vlaanderen)

Sciensano, Gezondheidsenquête 2023-2024

- Het gebruik van psychoactieve medicatie hing bij de bevolking van 18-64 jaar nauw samen met de socio-economische status.
- Psychoactieve geneesmiddelen werden vooral gebruikt door de laagst geschoolden en personen met een laag inkomen.
- Het gebruik van slaap- en kalmeringsmiddelen was hoger bij de laagst geschoolden. Antidepressiva werden het meest gebruikt door laaggeschoolde personen en personen met een laag inkomen.
- Het gebruik van benzodiazepine of Z-producten kwam veel minder voor bij personen met een hoger opleidingsniveau of hoger inkomen.
- Het gebruik van (opioïde) pijnstillers in de afgelopen 24 uur lag hoger bij laagst geschoolden vergeleken met de hoogst geschoolden.

[3] S-DDD staat voor gedefinieerde dagelijkse dosis voor statistische doeleinden. Het is een technische meeteenheid voor de statistische analyse en dus geen aanbevolen voorgeschreven dosis.

Gebruik psychoactieve medicatie bij werknemers

Belspo, PREVPED, 2020, België

- In 2019 gaf 10% van de Belgische werknemers uit de transportsector aan minstens 2 à 4 keer per maand slaap- en kalmeermiddelen en antidepressiva te gebruiken, waarvan 6% dagelijks. De frequentie van gebruik was hoger bij vrouwen.
- 3% gebruikte ooit stimulerende middelen (bv. Rilatine), 0,7% deed dat het afgelopen jaar en 0,5% dagelijks. Het ooit-gebruik was hoger bij werknemers van 35 jaar of jonger.

Gebruik psychoactieve medicatie bij ouderen (65+ jaar, Vlaanderen)

Sciensano, Gezondheidsenquête 2023-2024, Vlaanderen

- In 2023 gebruikte 25% van de ouderen van 65 jaar en ouder de afgelopen 2 weken psychoactieve medicatie. In 2018 was dat 28% en tien jaar eerder in 2013 was dat 32%. 23% nam slaap- en kalmeermiddelen, 9% nam antidepressiva.
- Tussen de leeftijdsgroepen 65-74 jaar (23%) en personen van 75+ jaar (28%) verschilt het gebruik psychoactieve medicatie inde afgelopen twee weken niet significant.
- Onder ouderen was er een verschil in gebruik van psychoactieve medicatie tussen mannen (17%) en vrouwen (33%).
- Gebruik van psychoactieve medicatie bij ouderen verschilde niet volgens het opleidingsniveau. Het gebruik van psychoactieve medicatie lag wel hoger bij ouderen met een laag dan met een hoog inkomen.
- In 2023 had in het Vlaams gewest 14% van de ouderen in de afgelopen 24 uur een pijnstiller gebruikt. Tegenover tien jaar eerder in 2013 was dat een stijging (7%). In 2018 ging het om 12%. Tussen mannen en vrouwen was er geen verschil.
- In 2023 nam 5% van de ouderen de afgelopen 24 uur een opioïde pijnstiller. Tegenover tien jaar eerder in 2013 was dat een stijging (2%). In 2018 ging het eveneens om 5%. Tussen mannen en vrouwen was er geen verschil.
- 14% van de ouderen gebruikte de afgelopen 24 uur een benzodiazepine of Z-product. In 2018 ging het om 13%. Tien jaar eerder in 2013 gebruikte nog 17% een benzodiazepine of Z-product maar dit verschil was niet significant. Meer vrouwen (18%) dan mannen (8%) gebruikten deze middelen.
- 14% van de ouderen gebruikte de afgelopen 24 uur antidepressiva. In 2018 ging het om 11%. Tien jaar eerder in 2013 gebruikte 10% antidepressiva. Meer vrouwen (19%) dan mannen (8%) gebruikten antidepressiva.

Solidaris, Medicatiegebruik in WZC in 2021

- Bij een selectie ziekenfondsleden van 70 jaar of ouder die in 2021 voor het eerst werden opgenomen in een woonzorgcentrum (WZC), daalde het medicatiegebruik in de periode zes maanden voor tot zes maanden na opname in het WZC van 3,5 miljoen DDD (gemiddeld 943 DDD per lid) naar 2,9 miljoen DDD (gemiddeld 772 DDD per lid (-18%).
- In de zes maanden voor en na opname in het WZC daalde het gebruik van opioïde pijnstillers van 59.225 naar 49.272 DDD (-17%) en dat van antidepressiva van 242.164 naar 223.553 DDD (-8%).

- In de groep personen met een behandeling[4] nam het aantal personen dat antidepressiva gebruikte vóór en na de opname in een WZC toe van 1.328 leden naar 1.437 leden (+8%). 24% (339 leden) startte zijn behandeling met antidepressiva pas op na opname in het WZC.
- Bij de personen met een behandeling nam het aantal personen dat opioïde pijnstillers gebruikte vóór en na de opname in een WZC af van 522 leden naar 508 leden (-3%). 38% (191 leden) startte hun behandeling met opioïde pijnstillers pas op na opname in het WZC.

Onafhankelijke ziekenfondsen, Gebruik antidepressiva in WZC in 2024

- 54% van de bewoners van WZC kreeg minstens éénmaal antidepressiva in 2024. In 2017 ging het eveneens om 54% van de bewoners.
- Bijna de helft van de bewoners (50%) van WZC kreeg in 2024 chronisch[5] antidepressiva in 2024. In 2017 ging het eveneens om 50%.
- Het chronisch gebruik van antidepressiva lag hoger bij vrouwen (51%) dan bij mannen (46%). Het was hoger bij 65-74-jarigen (60%) vergeleken met 75-84-jarigen (57%), 85-94-jarigen (47%) en 95+-jarigen (36%). Chronisch gebruik was hoger bij meer zorgbehoevenden (51%) dan bij minder zorgbehoevenden (45%).

Gebruik psychoactieve medicatie in secundair onderwijs (12-18 jaar, Vlaanderen)

VAD-leerlingenbevraging, 2023-2024

- In 2023-2024 bedroeg het laatstejaarsgebruik van slaap- en kalmeringsmiddelen bij leerlingen 9%. Dat was gelijk aan 2022-2023 (8%) en hoger vergeleken met tien jaar eerder in 2013-2014 (6%).
- Het laatstejaarsgebruik van slaap- en kalmeringsmiddelen lag hoger naarmate de leerlingen ouder zijn. 13% van de 17-18-jarigen nam het laatste jaar slaap- en kalmeringsmiddelen tegenover 8% van de 12-14 jarigen.
- Meer meisjes (12%) dan jongens (6%) hadden het laatste jaar slaap- of kalmeringsmiddelen gebruikt.
- In 2023-2024 bedroeg het laatstejaarsgebruik van ADHD-medicatie 6%. In 2022-2023 bedroeg het laatstejaarsgebruik van ADHD-medicatie 5%, tien jaar eerder in 2013-2014, 5%.
- Het laatstejaarsgebruik van ADHD-medicatie was hetzelfde in alle leeftijdsgroepen (5%-6%).
- Meer jongens (7%) dan meisjes (4%) hadden het laatste jaar ADHD-medicatie genomen.

Gebruik psychoactieve medicatie in hoger onderwijs (Studenten, Vlaanderen)

VAD-studentenbevraging, 2021

- In 2021 bedroeg het laatstejaarsgebruik van slaap- en kalmeermedicatie bij studenten 10%. Dat was een toename tegenover 2017 (8%).
- 38% van de studenten die het laatste jaar slaap- en kalmeermedicatie gebruikten, deed dat occasioneel tijdens het jaar.

[4] De aflevering van minstens 30 DDD tijdens een periode van 6 maanden.
[5] Chronisch betekent minstens 80 standaarddagdosissen en/of gebruik gedurende 16 verschillende weken.

- 53% van de studenten die het laatste jaar slaap- en kalmeermedicatie gebruikte, deed dat tijdens examenperiodes regelmatig (≥ 1x/week).
- 8% gebruikte het laatste jaar stimulerende medicatie. 4% deed dat om de studieprestaties te verbeteren (niet-medisch gebruik). In 2017 waren deze percentages gelijk.
- 6% van de mannen gebruikte het laatste jaar slaap- en kalmeermedicatie, bij de vrouwen was dat 10%.
- 8% van de mannen gebruikte het laatste jaar stimulerende medicatie en 5% van de vrouwen. Gebruik van stimulerende medicatie om de studieprestaties te verbeteren bedroeg bij mannen 5% en bij vrouwen 3%.
- 76% van de studenten die het laatste jaar stimulerende medicatie niet-medisch gebruikte, gaf aan deze medicatie regelmatig (≥ 1x/week) te gebruiken tijdens blok- en examenperiodes.

Gebruik psychoactieve medicatie bij jongvolwassenen (18-29 jaar, België)

Belspo, YOUTH-PUMED, 2020

- Bij jongvolwassenen (18-29 jaar) rapporteerde 77% pijnstillers medisch te gebruiken. 39% gebruikte slaap- en kalmeermiddelen en 24% stimulerende geneesmiddelen.
- 53% had ooit pijnstillers niet-medisch gebruikt, 55% slaap- en kalmeermiddelen, 52% stimulerende middelen. 54% had slechts één type geneesmiddel niet-medisch gebruikt.
- De meeste jongvolwassenen die ooit voorgeschreven geneesmiddelen niet-medisch gebruikt hadden deden dit occasioneel. 41% nam het afgelopen jaar minder dan een keer per maand pijnstillers, 39% slaap- en kalmeermiddelen en 31% stimulerende geneesmiddelen.
- 6% nam (bijna) dagelijks slaap- en kalmeermiddelen. Voor pijnstillers en stimulerende geneesmiddelen gold dat voor respectievelijk 4% en 3% van de respondenten.
- Pijnstillers (44%) en slaap- en kalmeermiddelen (35%) werden bij het eerste niet-medisch gebruik het vaakst verkregen via familie, stimulerende geneesmiddelen via vrienden (46%).
- De meeste jongvolwassenen vonden het redelijk tot zeer gemakkelijk om aan pijnstillers (74%), slaap- en kalmeermiddelen (62%) en stimulerende geneesmiddelen (55%) te geraken.
- 32% van de respondenten ervoer matige tot ernstige problemen met het niet-medisch gebruik van voorgeschreven geneesmiddelen.

Gebruik psychoactieve medicatie in uitgaansleven (Uitgaanders, Vlaanderen)

VAD-uitgaansonderzoek, 2022

- In 2022 gaf 7% van de uitgaanders aan dat ze het afgelopen jaar slaap- en kalmeermiddelen of opwekkende medicatie hadden gebruikt. In 2012 gebruikte 5% het laatste jaar slaap- of kalmeringsmiddelen en 8% opwekkende medicatie. 1% van de uitgaanders nam regelmatig slaap- of kalmeringsmiddelen, 2% nam regelmatig opwekkende medicatie.

- 8% van de vrouwelijke uitgaanders nam het afgelopen jaar slaap- en kalmeringsmiddelen, tegenover 5% van de mannen. 9% van de mannelijke uitgaanders nam het afgelopen jaar opwekkende medicatie, tegenover 5% van de vrouwen.
- Zowel het gebruik van slaap- en kalmeringsmiddelen als van opwekkende medicatie was het hoogst bij de uitgaanders van 18 jaar en jonger. 28% van de uitgaanders van 18 jaar en jonger nam het afgelopen jaar opwekkende medicatie.

Gebruik psychoactieve medicatie bij mensen die illegale drugs gebruiken

Sciensano, Drug Vibes. The Belgian Web Survey on Drugs, Vlaanderen, 2024

- 10% van de personen die illegale drugs gebruiken, gebruikte het afgelopen jaar benzodiazepines, 4% gebruikte de afgelopen maand benzodiazepines.

Gebruik psychoactieve medicatie bij patiënten (18+ jaar, België)

FAGG, Bevraging geneesmiddelen tegen slaapstoornissen, 2020

- In 2020 gebruikte 92% van de patiënten slaapmiddelen langdurig (1 maand of langer). 84% gebruikten al zes maanden of langer slaapmiddelen.
- Van de patiënten ouder dan 65 jaar gebruikte 84% al langer dan een jaar slaapmiddelen.
- 38% van de patiënten vertoonde tekenen van psychologische afhankelijkheid (43% bij mannen en 36% bij vrouwen).
- 48% van de patiënten gebruikte zolpidem als slaapmiddel. Lormetazepam (23%) en lorazepam (12%) waren de enige andere producten die door meer dan 10% van de patiënten werden genoemd.
- 16% van de patiënten nam dagelijks meer dan de aanbevolen dosis, 5% nam zelfs een dubbele dosis.
- Onder de -65jarigen en onder mannen waren er meer patiënten die de aanbevolen dagelijkse dosis overschreden.

Voorschriften

Psychoactieve medicatie

RIZIV, Farmanetgegevens, 2023 en 2024

- In 2023 kwamen psychoactieve geneesmiddelen op de derde plaats van meest voorgeschreven geneesmiddelen (162,7 Doorsnee Dag Doseringen (DDD's) per 1.000 inwoners per dag). Dat was een toename tegenover 2013. Toen werden 133,7 Doorsnee Dagdoseringen (DDD's) psychoactieve geneesmiddelen per 1.000 inwoners per dag voorgeschreven. Geneesmiddelen voor het hartvaatstelsel en geneesmiddelen voor het maagdarmkanaal en metabolisme stonden respectievelijk op de eerste en tweede plaats.

- Binnen de vergoedbare psychoactieve medicatie vormden in 2024 de psychoanaleptica de grootste groep met 417,0 miljoen DDD (58%), gevolgd door analgetica met 137,9 miljoen DDD (19%) en psycholeptica met 58,1 miljoen DDD (8%).
- Van de 417,0 miljoen DDD psychoanaleptica waren 400,7 miljoen DDD (96%) toe te schrijven aan antidepressiva. Het grootste deel daarvan was voor rekening van de selectieve serotonineheropnameremmers (SSRI's): 241,7 miljoen DDD.

Opioïden

RIZIV, Farmanetgegevens, 2022

- In 2022 kregen 1,32 miljoen personen een voorschrift voor een opioïde pijnstiller. In 2021 ging het om 1,31 miljoen personen en in 2019 om 1,35 miljoen personen.
- 58% van de voorschriften was voor vrouwen, 42% voor mannen.
- De meeste voorschriften voor een opioïde pijnstiller waren voor personen van 75 jaar en ouder (23%).
- De meest voorgeschreven opioïde pijnstillers waren tramadol, oxycodon en fentanyl. Ruim één miljoen mensen kregen in 2022 een voorschrift voor tramadol of een combinatiepreparaat, 84.270 personen kregen een voorschrift voor oxycodon en 68.053 personen kregen fentanyl. Bijna 27.878 personen kregen een voorschrift voor een andere opioïde pijnstiller.
- Tussen 2017 en 2022 steeg het aantal personen dat een voorschrift kreeg voor oxycodon (van 77.033 naar 84.270). Ook het aantal personen dat een voorschrift kreeg voor tramadol steeg (van 1.094.664 naar 1.147.265). In 2022 kregen minder personen een voorschrift voor fentanyl (van 71.357 naar 68.053) en minder voor andere opioïde pijnstillers (van 86.147 naar 27.878).
- 72% van alle opioïdevoorschriften in België werd door een huisarts voorgeschreven.

Antidepressiva

RIZIV, Farmanetgegevens, 2022

- In 2022 kregen 1,7 miljoen personen een voorschrift voor antidepressiva. Dat was vergelijkbaar met 2021 en 2019 (1,6 miljoen personen).
- 67% van de voorschriften was voor vrouwen, 33% voor mannen.
- 21% van de voorschriften was bestemd voor personen van 55-64 jaar en 20% voor personen van 75 jaar en ouder.
- Het meest voorgeschreven antidepressivum was trazodon dat aan 355.421 personen werd voorgeschreven. Op de tweede plaats kwam escitalopram, een SSRI waarvoor 348.919 personen in 2022 een voorschrift kregen

Psychostimulantia

RIZIV, Farmanetgegevens, 2022

- In 2022 kregen 36.982 personen een voorschrift voor psychostimulantia. Dat was meer dan in 2021 (34.856 personen) en meer dan in 2019 (33.263 personen).
- In de meeste gevallen ging het om methylfenidaat voor de behandeling van ADHD.
- 74% van de voorschriften was voor jongens.
- 60% van de voorschriften was bestemd voor jongeren tussen 12 en 18 jaar en 36% voor kinderen jonger dan 12 jaar.

Gebruik antidepressiva en stimulantia leden mutualiteit

IMA-Atlas, Vlaanderen, 2023

- In 2023 gebruikte 13% van de volwassen (18+ jaar) rechthebbende leden van de ziekenfondsen in Vlaanderen minstens één keer een antidepressivum. In 2013 ging het om 12%.
- Het afgeleverde volume van antidepressiva steeg in vergelijking met 10 jaar eerder, van 66,7 DDD per 1.000 rechthebbenden in 2013 naar 78,7 DDD in 2023.[6]
- In 2023 gebruikte 3% van de kinderen tussen 6 en 17 jaar minstens één keer een stimulantia. In 2013 ging het eveneens om 3%. Dit ging voornamelijk om ADHD medicatie.
- Het afgeleverde volume van stimulantia steeg in vergelijking met 10 jaar eerder, van 11,5 DDD per 1.000 kinderen in 2013 naar 13,8 DDD in 2023.

Sterfte en suïcide (Algemene bevolking, Vlaanderen)

Mortaliteit

Vlaanderen Departement Zorg, Statistiek van de doodsoorzaken, 20226

- In de periode 2012 tot 2022 overleden in het Vlaams gewest 476 personen (231 mannen en 245 vrouwen) als gevolg van het gebruik van medicatie.
- In 2022 overleden 43 personen met als directe overlijdensoorzaak gebruik van medicatie. In 2012 overleden 48 personen ten gevolge van medicatiegebruik. De meeste van deze overlijdens hadden als oorzaak opzettelijke zelfvergiftiging met of opzettelijke blootstelling aan slaap- en kalmeringsmiddelen, anti-epileptica, antiparkinsonmiddelen of andere psychoactieve geneesmiddelen.

Suïcide

Eenheid voor zelfmoordonderzoek, Epidemiologie van suïcidepogingen in Vlaanderen, 2021

- In 2021 gebeurde 72% van de suïcidepogingen met behulp van een overdosis medicatie (n=965). Een intoxicatie met medicatie kwam significant vaker voor bij vrouwen (81%) dan bij mannen (57%). In de meeste gevallen werden benzodiazepines of andere slaap- en kalmeringsmiddelen gebruikt (43%, n=583).

Hulpvraag

Online zelftest

De Druglijn, Vlaanderen, 2024

- In 2024 vulden bij De Druglijn 1.034 personen een online zelftest in over het gebruik van slaap- en kalmeringsmiddelen. Tegenover 2023 is dat een daling (1.227), tegenover 2014 is dat een stijging (945).

[6] De aanbevolen dosis voor therapie kan variëren in de tijd. Dit kan deze variatie mee verklaren.

Contacten met De Druglijn

De Druglijn, Vlaanderen, 2024

- In 2024 ging 10% (n=569) van de contacten met De Druglijn over een specifiek middel, over psychoactieve medicatie. Ter vergelijking, in 2023 was dat 9% (n=589), in 2014 was dat 10% (n=522).

Ambulante behandeling bij Centrum Geestelijke Gezondheidszorg (CGG)

Vlaanderen Departement Zorg, Zorgatlas-EPD-data, Vlaanderen en Brussel, 2024

- Van de 57.370 zorgperiodes die in 2024 in alle Centra Geestelijke Gezondheidszorg van Vlaanderen en Brussel werden geregistreerd, hadden 169 (0,3%) zorgperiodes betrekking op een persoon met problemen met medicatiegebruik. In 2023 was dat 0,3% (164 zorgperiodes), in 2016 ging het om 0,3% (199 zorgperiodes).

Opnames in algemeen ziekenhuis

FOD Volksgezondheid, MZG data, België, 2023

- In 2023 was bij 502 opnames in algemene ziekenhuizen in België de hoofddiagnose ‘een stoornis gebonden aan sedativa, hypnotica of anxiolytica’. Dat was toen 1 op 10.000 ziekenhuisopnames. In 2022 waren dat 472 opnames, in 2016 ging het om 751 opnames.
- 64% van de opnames betrof vrouwelijke patiënten.
- 53% was tussen 18 en 65 jaar, 44% was ouder dan 65 jaar.
- Daarnaast werden 6.216 personen opgenomen bij wie de nevendiagnose verband hield met ‘een stoornis gebonden aan sedativa, hypnotica of anxiolytica’. Dat aandeel was vergelijkbaar met 2022 (6.106 opnames) en steeg tegenover 2016 (2.767 opnames).

Behandeling in PZ en PAAZ

FOD Volksgezondheid, MPG data, België, 2023

- In 2023 werden in België 131.525 psychiatrische opnames geregistreerd. Bij 921 (0,7%) opnames was sprake van misbruik of afhankelijkheid aan sedativa, hypnotica of anxiolytica als hoofddiagnose. Dat was vergelijkbaar met 2022 (942 opnames), en minder dan tien jaar eerder in 2013 (1.213 opnames).
- Er werden meer vrouwen (61%) dan mannen (39%) met deze hoofddiagnose opgenomen.
- Personen tussen 50 en 59 jaar vormden de grootste groep (25%).

Behandeling in gespecialiseerde hulpverlening

Sciensano, Treatment Demand indicator, Vlaanderen, 2024

- In 2024 had 2% (n=354) van de nieuwe behandelingsepisodes benzodiazepines als voornaamste product. Ter vergelijking, in 2023 was dat 2% (461) en in 2015 was dat 3% (n=501).
- De meeste behandelingen voor slaap- en kalmeringsmiddelen gebeurden residentieel (84%).
- 48% van de patiënten is vrouw. De grootste groep was 40 jaar of ouder (60%).
- De gemiddelde leeftijd van de personen in behandeling voor benzodiazepines was 44,1 jaar. Die gemiddelde leeftijd daalde met 1,3 jaar tegenover 2015 (45,4 jaar).
- 72% van de cliënten was al eerder behandeld.

Spuitenruil

Free Clinic, Spuitenruil, Vlaanderen, 2024

- In 2024 gebruikte 71% van de bezoekers van spuitenruilpunten het afgelopen jaar slaap- en kalmeringsmiddelen. Dat was een stijging tegenover 2023 (64%).
- Injecterend gebruik van deze producten kwam voor bij 5%.
- 30% van de bezoekers van spuitenruilpunten had het afgelopen jaar fentanyl gebruikt en 24% oxycodon.
- 9% had fentanyl geïnjecteerd en 5% oxycodon.

Verkeer

VIAS, ESRA, E-Survey of Road Users' Attitudes, 2023

- 15% van de Belgische bestuurders gaf in 2023 aan dat ze de afgelopen 30 dagen met de auto hadden gereden na het nemen van medicatie die de rijvaardigheid kan beïnvloeden.

VIAS, Nationale VerkeersONveiligheidsenquête, 2022

- 6% van de Vlaamse bestuurders gaf aan maandelijks minstens eenmaal te rijden nadat men slaap- en kalmeermiddelen had gebruikt.

Uitgaven aan medicatie

OECD, Pharmaceutical expenditure, 2022

- In 2022 bleek dat in Europa gemiddeld 500 EUR per persoon werd uitgegeven aan farmaceutische producten in openbare apotheken.
- In Duitsland (721 EUR) werd per hoofd van de bevolking het meest uitgegeven aan medicatie (44% meer dan het EU gemiddelde). België volgde op de elfde plaats met gemiddeld 474 EUR. Tegenover 2019 (598 EUR) daalden de uitgaven aan farmaceutische producten in België.
- België spendeerde 5% minder aan farmaceutische producten per hoofd van de bevolking dan het EU-gemiddelde. We moeten er wel rekening mee houden dat de prijs van geneesmiddelen sterk van land tot land verschilt.[5]

FOD Economie, huishoudbudgetonderzoek 2024, Vlaanderen

- Het Vlaamse gezin gaf in 2024 gemiddeld 529 euro uit aan geneesmiddelen en farmaceutische producten. Dat is 1,2% van de jaarlijkse uitgaven van een gemiddeld Vlaams gezin. Van de jaarlijkse uitgaven aan gezondheid van een gemiddeld Vlaams gezin gaat 25% naar geneesmiddelen.
- Het gemiddeld budget dat per gezin aan medicatie werd besteed, steeg tussen 2014 en 2024 van 254 euro naar 529 euro.
- Huishoudens zonder 65-plussers gaven gemiddeld minder uit aan geneesmiddelen (488 euro) dan gezinnen met enkel 65-plussers (616 euro).

Methodologische info over de gebruikte bronnen en een volledige referentielijst vind je in de infofiche "achtergrond bij de factsheets".

Colofon

Contactpersoon: Else De Donder, stafmedewerker VAD.
Lay-out concept: Wim Vandersleyen
V.U.: dr. H. Peuskens, Vanderlindenstraat 15, 1030 Brussel
© december 2025
VAD, Vanderlindenstraat 15, 1030 Brussel
T 02 423 03 33 | vad@vad.be | www.vad.be
De informatie uit deze factsheet mag worden overgenomen mits vermelding van de referentie: VAD (2025). *Factsheet kerncijfers psychoactieve medicatie.* VAD.